

Statligt ägda bolag och barnkonventionen

Ansvar och ledarskap krävs från regeringen

Statligt ägda bolag ska – enligt regeringens ägarpolicy från 2025 – agera affärsmässigt, hållbart och föredömligt och verksamheten ska präglas av långsiktigt värdeskapande och transparens. Ändå finns inga uttryckliga krav på att bolag med statligt ägande ska integrera barnkonventionen eller genomföra barnkonsekvensanalyser kopplat till sin verksamhet.

UNICEF Sveriges granskning av de 25 största statsägda bolagens årsrapporter visar att barns rättigheter är i stort sett osynliga. Det underminerar barnkonventionens status som svensk lag och statens trovärdighet som förebild för näringslivet.

Vi uppmanar regeringen att visa tydligt ledarskap för barns rättigheter i sin roll som ägare och investerare och att säkerställa att barns rättigheter beaktas i alla beslut som rör statligt ägda bolag, från styrelsenivå till operativ verksamhet.

Statens roll och ansvar

FN:s barnrättskommitté har i sina senaste rekommendationer till Sverige betonat vikten av att staten ställer tydliga krav på företag att identifiera, förebygga och redovisa verksamheter som negativt påverkar barns rättigheter.

Genom att ställa höga krav på sina egna bolag kan regeringen sätta en standard för hela näringslivet i Sverige och internationellt. Detta är särskilt viktigt då företag har en betydande och direkt påverkan på samhället, samtidigt som barns rättigheter hotas av olika samhällsutmaningar samt globala och lokala riskfaktorer.

Barns rättigheter är osynliga

Enligt UNICEF Sveriges granskning av årsredovisningar och hållbarhetsrapporter för 2024 och 2025 från de 25 största statliga företagen i Sverige är barns rättigheter i stort sett osynliga i statligt ägda bolags rapportering. Trots att bolagen omfattas av statens ägarpolicy saknas barnkonsekvensanalyser, transparens kring risker och åtgärder samt systematisk uppföljning. Undantaget är barnarbete, vilket ofta nämns tack vare EU-lagstiftning kring väsentlighetsanalyser och hållbarhetsupplysningar.

Detta är problematiskt eftersom statligt ägda bolag har strategisk betydelse och ofta verkar inom sektorer med hög påverkan på barn, som energi, transport, kommunikation och samhällsservice. Samtidigt har till exempel AP-fonderna visat att det är möjligt att integrera barns rättigheter i investeringsbeslut och ägardialoger, inte minst genom sitt etikråd.

Vår uppmaning till Sveriges regering:

Visa att respekt för barns rättigheter är en förutsättning för hållbar utveckling och långsiktig värdeskapande – inte ett hinder. Säkerställ att barns rättigheter beaktas i alla beslut som rör statligt ägda bolag, från styrelsenivå till operativ verksamhet, genom att:

1. Integrera barns rättigheter i statens ägarpolicy
2. Införa krav på barnkonsekvensanalyser
3. Stärka tillsyn och uppföljning
4. Utveckla vägledning och stöd för statsägda bolag
5. Skapa en konsekvent och trovärdig barnrättspolitik som integrerar barnkonventionen och som gäller statens alla roller.

Barns rättigheter är inte en sidofråga utan en grundläggande del – och en förutsättning för – ett hållbart och rättvist samhälle.

Referenser

FN:s kommitté för barnens rättigheter, rekommendationer till Sverige (2023) www.regeringen.se/globalassets/regeringen/dokument/socialdepartementet/barnets-rattigheter/crc_c_swe_co_6-7_51663_svensk-version-final.pdf. Angående barnens rättigheter och näringslivet, se punkt 15.

UNICEF:s granskning av 2024 års rapporter omfattade Vattenfall, LKAB, PostNord, Systembolaget, Telia Company, Apoteket, SAS, SJ, Samhall, Sveaskog, Akademiska Hus, Swedavia, Svenska Spel, SBAB, Green Cargo, Infranord, RISE (Research institutes of Sweden), Lernia, Specialfastigheter, SEK (Svensk Exportkredit), Jernhusen, SSC (Svenska rymdaktiebolag), Teracom Group, Almi, Swedfund International. 2025 ersatts SAS och Lernia (som staten inte längre ägde) med SOS Alarm Sverige och Apotek Produktion & Laboratorier.